

INFLUENȚA MIGRAȚIEI ASUPRA SECURITĂȚII SOCIETALE IN UNIUNEA EUROPEANĂ

Drd. Delia-Mihaela MARINESCU

Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București

Complexitatea și globalizarea migrației constituie caracteristici normale de funcționare și evoluție a Uniunii Europene, confruntată, în prezent, cu pandemia de COVID-19, care va accentua riscurile de securitate existente. De asemenea, actualul context le va impune statelor membre, dar și, într-o măsură mai redusă, Alianței Nord-Atlantice, ca alianță politico-militară, adoptarea unor decizii importante integrante, legate atât de criza umanitară a refugiaților, corelată cu asigurarea măsurilor de sănătate publică, precum și de impactul economic și social al acestora asupra securității societale.

Articolul prezintă modul în care UE se preocupă în mod permanent de gestionarea crizei migrației și a refugiaților, încercând să perfecționeze cadrul juridic în materie, migrația aducând atât beneficii, cât și costuri pentru spațiul de libertate, securitate și justiție al UE.

Concluzia care se desprinde din analiza efectuată este că migrația poate reprezenta, în anumite condiții, o amenințare fundamentală la adresa coeziunii și identității societății, componente fundamentale ale securității societale, concept dezvoltat de Școala de la Copenhaga, fiind considerată sursa principală a insecurității societale.

Cuvinte-cheie: migrație, securitate societală, legislație, Uniunea Europeană, mobilitate.

INTRODUCERE

Principiu esențial al construcției comunitare, *libertatea de circulație* reprezintă una dintre cele patru libertăți fundamentale consacrate la nivel european (Beșteliu, Brumar, 2010, p. 79). Deși, inițial, în 1957, în *Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene*, libera circulație a persoanelor era legată de necesitatea de a găsi un loc de muncă într-un alt stat, reglementările europene garantând un statut juridic numai lucrătorilor migranți, ulterior, la nivelul anului 1992, în *Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE)* și, apoi, în 2007, în *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)*, sfera de aplicare a acestui concept a devenit mult mai largă, prin luarea în considerare atât a protecției extinse acordate membrilor de familie ai migranților, cât și a diverselor rațiuni care stau la baza deciziei de schimbare a statutului de reședință.

Importanța fenomenului migrației și impactul asupra securității societale a Uniunii Europene rezultă din complexitatea lui și din implicațiile pe care le creează atât la nivel legislativ, prin necesitatea adoptării unui cadru normativ eficient în vederea controlului migrației și al asigurării unui statut juridic apt să ofere drepturi migranților în țara-gazdă, cât și la nivel social și cultural.

În prezent, migrația internațională reprezintă un veritabil liant atât între statele membre ale Uniunii Europene, cât și cu state terțe, fenomenul globalizării având un rol determinant în creșterea migrației.

Dacă, în primele tratate ale Comunității Economice Europene se identificau reglementări juridice diferențiate între statele europene, care făceau ca migrații să fie supuși regulilor jurice din țara-gazdă, odată cu crearea Uniunii Europene s-au adoptat, de către instituțiile și organismele UE, politici unitare, aplicabile la nivelul tuturor statelor membre.

În acest context, Uniunea Europeană adoptă măsuri unitare pentru gestionarea fluxurilor migratorii în vederea păstrării diversității culturale și gestionării provocărilor multiple, cu asigurarea respectării caracterului universal al drepturilor omului (Corlățean, 2012, p. 14). Astfel, analiza fenomenului migrației, ca amenințare la adresa securității societale a Uniunii Europene, trebuie să fie raportată la evoluția construcției comunitare, dar și a statelor membre, ținându-se cont de aspectele particulare ale societății în care migranții trăiesc și lucrează.

Complexitatea fenomenului migrației determină factorii de decizie să adopte măsuri în domeniu, în funcție de politicile Uniunii Europene, ale statelor membre, dar și de asigurare a tuturor drepturilor migranților.

Deși, în mod tradițional, reglementările europene au caracter cuprinzător, ele trebuie să fie apte să asigure implementarea unor principii generale care să ducă la controlul migrației, dar și la combaterea migrației ilegale, aceste măsuri putând fi dispuse doar printr-o cooperare internațională eficientă.

INFLUENȚELE MIGRAȚIEI ASUPRA PIEȚEI MUNCII

Migrația constituie una dintre principalele surse ale deficitului forței de muncă în statele de proveniență ale migranților, preponderent în țările sărace și în curs de dezvoltare. Astfel, din perspectiva angajatorilor, plecarea forței de muncă reprezintă o frână în dezvoltarea economică a anumitor regiuni, afectând nivelul de dezvoltare al zonelor respective, materializată prin imposibilitatea de a răspunde în totalitate la cerințele pieței, prin reducerea capacității de producție.

Majoritatea migranților iau decizia de a își părăsi țara de origine, în general, din rațiuni de ordin financiar, pentru găsirea unui loc de muncă mai bine plătit sau pentru dezvoltarea pe plan profesional, pentru asigurarea unui nivel de trai decent pentru întreaga familie.

Problemele care determină migrația au la bază nivelul scăzut de salarizare, proliferarea muncii „*la negru*” în anumite sectoare de activitate, cum ar fi construcțiile, și lipsa calificării pentru prestarea unei anumite activități.

Deși, în mod tradițional, referirile la migrație în UE fac trimitere la dimensiunea externă a acestui fenomen, nu trebuie neglijată nici migrația internă în interiorul Uniunii, care, de asemenea, are un puternic impact asupra securității naționale și zonale.

În acest context, aducerea unor cetățeni străini pentru a lucra în anumite domenii, în care cerința pentru forța de muncă este mai mare, are efecte mult mai ample, prin implicarea mai multor state, astfel că este preferabil ca angajatorii să se orienteze inițial spre găsirea unor soluții în cadrul aceleiași regiuni în vederea suplinderii deficitului de personal și, ulterior, să încerce să angajeze emigranți. Această posibilitate ar avea un impact mai redus în sfera socială, privind viața de familie, în condițiile în care migrația internațională reprezintă un puternic element perturbator al vieții private, prin ruperea legăturilor de familie.

În ciuda faptului că, în multe ramuri de activitate, dezvoltarea tehnologică tinde să reducă deficitul uman, totuși, lipsa personalului constituie un factor destabilizator al pieței muncii.

Este de remarcat, de asemenea, că, la angajare, sunt preferate zonele metropolitane în dauna regiunilor subdezvoltate, avându-se în vedere multitudinea de oportunități și varietatea de domenii în care o persoană cu o calificare clară își poate găsi un loc de muncă.

Beneficiile aduse de migranți Uniunii Europene, în ansamblul său, nu trebuie raportate strict la progresul economic și la avantajele aduse pieței muncii, ci trebuie avută în vedere și problematica socială a integrării migranților în statele europene, cu respectarea diversității, a tradițiilor și a culturii din țările de proveniență, mai ales în condițiile în care migrația este un fenomen reversibil, care nu mai poate fi apreciat ca imprevedibil.

Deși, în cele mai multe cazuri, piața muncii este privită doar din perspectiva găsirii unui loc de muncă, este esențial a fi abordată și problematica educațională, cu preponderență formarea continuă pentru ocuparea unui anumit post, mai ales în contextul în care majoritatea celor care migrează sunt tineri în cautarea dezvoltării personale și profesionale, pe fondul lipsei unor oportunități reale de angajare în țara de origine. Astfel, se remarcă faptul că migrația nu trebuie raportată exclusiv la muncitorii necalificați, ci și la persoanele care aleg să își perfecționeze pregătirea profesională într-un alt stat și să ocupe posturi de mare responsabilitate, ce implică un înalt grad de cunoștințe în materie, de aceea este foarte importantă recunoașterea calificărilor și a diplomelor obținute în alte state.

În strânsă legătură cu evoluția fenomenului migrației, trebuie analizată și discriminarea, în condițiile în care, nu de puține ori, migranții sunt victime ale unor inegalități faptice și juridice, dar și ale unor stereotipuri.

În virtutea respectării principiilor egalității de tratament și ale nediscriminării, care sunt universal recunoscute (Muscalu, 2015, p. 289), statutul juridic al diferitelor categorii de migranți se impune să fie la fel, indiferent de motivul care a stat la baza deciziei de a lucra în alt stat; totodată, migranții trebuie să aibă privilegiile egale cu cetățenii țării de destinație, în privința posibilităților de promovare, a condițiilor generale de muncă și a salarizării pentru respectarea obiectivelor fundamentale ale Organizației Internaționale a Muncii, care se referă la asigurarea egalității de șanse pentru toți salariații (Ștefănescu, 2010, p. 672), dar și pentru a răspunde nevoii de a proteja drepturile fundamentale ale omului (Tofan, Petrișor, 2013, p. 14).

Migrația forței de muncă reprezintă un proces normal pentru orice societate democratică, fiind absolut indispensabilă pentru bunul mers al progresului economic, constituind o oportunitate pentru cetățenii statelor mai slab dezvoltate. De aceea, tendința generală este de migrație înspre zonele cu industrie mai performantă, cu sisteme de protecție socială mai permissive, care să confere premise reale de integrare în sfera profesională, dar și în viața socială.

IMPACTUL MIGRAȚIEI ASUPRA SECURITĂȚII SOCIETALE DIN ROMÂNIA

În mod tradițional, România nu este o țară-gazdă, ci este o cale de plecare spre alte zone europene. Din statisticile efectuate în România (Peticilă, 2019), rezultă că numărul bărbaților care părăsesc țara este mai mare decât cel al femeilor, fiind, în general, tineri care provin din zone slab dezvoltate, aflați în căutarea unui nivel de trai mai bun.

În acest context, sub aspect demografic, perspectivele în ceea ce privește evoluția României arată o tendință de îmbătrânire a populației rămase în țară și crearea unui dezechilibru la nivelul societății, care, dublat de dificultăți economice în anumite sectoare, poate duce la afectarea securității, cu atât mai mult, cu cât numărul imigranților în România este, conform statisticilor, de 8,9 la 1.000 de locuitori la nivelul anului 2018 (Institutul Național de Statistică).

La fel ca și în Uniunea Europeană, și în România, gestionarea problematicii migrației reprezintă o provocare adusă securității societale. În mod cert, România, ca stat membru cu drepturi depline al Uniunii Europene, trebuie să aibă atât o abordare a fenomenului migrației, cât și una a garantării securității societale în acord cu standardele europene în domeniu, susținând eforturile Comisiei Europene în ceea ce privește: elaborarea și aplicarea unei politici colective în materia gestionării migrației și securității frontierelor; monitorizarea eficientă a Fondului fiduciar regional al UE ca răspuns la criza siriană; în ceea ce privește asistența medicală și educația, care să prevină pierderea de vieți omenești și activitățile infracționale de exploatare a migrației; să manifeste o preocupare activă cu privire la caracterul incipient al sprijinirii integrării pe piața muncii și a oportunităților de angajare oferite refugiaților, în contextul schimbărilor de pe piața muncii generate de planurile Uniunii Europene de combatere a schimbărilor climatice, de politica de promovare a economiei circulare și a societății digitale; să dezvolte modalitățile de consultare și informare a populației referitoare la pregătirea proiectelor de infrastructură de gestionare a deșeurilor și a apei în zonele hotspot, ca măsură de ocrotire a mediului în zonele hotspot care se confruntă cu cea mai mare presiune a fenomenului migraționist (Hotărârea nr. 24/8 septembrie 2020) .

Atât România, cât și Uniunea Europeană nu pot ramâne indiferente la tragedii umanitare legate de migrație, care se produc în interiorul statelor membre, cum a fost cea a incendiului din 9 septembrie 2020, care a mistuit tabăra de refugiați Moria din insula grecească Lesbos. În tabără erau aproximativ 12.600 de refugiați și migranți, în condițiile în care locul are o capacitate de doar 2.800 de persoane

(Deutsche Welle) și, în plus, se afla în carantină din cauza unui focar de coronavirus. De altfel, existența și modul de gestionare a acestei tabere au produs permanent nemulțumirea localnicilor .

Tragedia de la Moria a urgat adoptarea, la 23 septembrie 2020, a propunerii Comisiei Europene de implementare a noului „*Pact european asupra migrației și azilului*” (Jurnalul oficial al UE, 2020), care propune modificarea regulilor de azil și migrație, stabilind proceduri eficiente și mai rapide în cadrul sistemului de azil și migrație. În același context, asigură echilibrul între principiile partajării echitabile a responsabilității și solidarității pentru restabilirea încrederii între statele membre și în capacitatea Uniunii Europene de a gestiona migrația. Acest pact nou prevede introducerea unei proceduri integrate la frontieră, care include, pentru prima dată, o verificare premergătoare intrării, ce implică stabilirea identității tuturor persoanelor care trec fără permisiune frontierele externe ale UE sau care au fost debarcate în urma unor acțiuni de căutare și salvare, precum și efectuarea de controale medicale și de securitate, prelevarea amprentelor digitale și înregistrarea în baza de date Eurodac (ESO, 2020). Fiecare stat membru trebuie să contribuie în mod solidar în momente de criză, să ajute la stabilizarea întregului sistem, să sprijine statele membre care se confruntă cu presiuni exercitate de migrație. Mecanismul de solidaritate va acoperi diverse situații, printre care și debarcarea persoanelor în urma unor acțiuni de căutare și salvare, presiunea exercitată de migrație, situațiile de criză sau alte circumstanțe specifice.

Schimbarea de paradigmă în cooperarea cu țările terțe are rolul să impulsioneze și un sistem european comun de returnare, pentru ca normele UE în domeniul migrației să devină mai credibile, o guvernanză comună pentru migrație, cu o mai bună planificare strategică pentru a se asigura alinierea politicilor UE cu a celor naționale, precum și o monitorizare sporită a gestionării migrației pe teren, pentru a consolida încrederea reciprocă.

Toate măsurile în domeniul migrației adoptate de Uniunea Europeană au impact direct și asupra garantării securității societale în România, modul rapid de implementare de către autorități fiind determinant.

IMPACTUL PANDEMIEI COVID-19 ASUPRA MIGRAȚIEI

Anul 2020 este un element de referință în istoria mondială, este anul în care toate statele se confruntă cu o criză globală, care a debutat cu un puternic impact în domeniul sănătății și care determină modificări importante la nivelul vieții oamenilor.

Lupta împotriva pandemiei COVID-19 nu reprezintă doar lupta pentru a învinge virusul, ci este un mod de a adapta la noile realități mondiale, la a face față unui nou sistem global care, pe lângă componenta medicală, presupune și consecințe asupra vieții economice, inclusiv în ceea ce privește migrația.

Apărut la finalul anului 2019 în orașul Wuhan din China, virusul SARS-COV2 s-a răspândit rapid în toate statele lumii, ceea ce a determinat Organizația Mondială a Muncii să stabilească existența unei pandemii (Chappell, 2020), ca urmare a numărului foarte mare de țări în care s-a răspândit și a persoanelor infectate, afectând sistemul de sănătate mondial.

Unul dintre factorii care au favorizat creșterea numărului de persoane testate pozitiv la COVID-19 l-a reprezentat și migrația circulară spontană, în condițiile în care multe dintre persoanele care veneau din zone cu un număr mare de cazuri prezentau simptome și exista un risc major de transmitere în familie și în comunitățile de destinație, având în vedere că, în România, conform cercetărilor efectuate (*GraphNets, 2020*), intrarea și răspândirea accelerată a virusului s-au realizat prin intermediul migrației. Principala sursă a răspândirii masive epidemiologice a virusului se consideră că a fost Italia, pacientul zero fiind un cetățean italian, venit în vizită la rudele sale din România.

De aceea, s-au adoptat măsuri graduale pentru încercarea de limitare a răspândirii virusului, în funcție de numărul de cazuri de îmbolnăvire.

Reglementările impuse în perioada pandemiei au fost similare în toate statele europene, fiind considerate absolut necesare pentru protejarea sănătății publice în contextul epidemiologic internațional generat de răspândirea virusului SARS-COV2, având caracter excepțional și fiind limitate în timp doar pentru perioada necesară reducerii extinderii virusului.

În ceea ce privește România, la data de 16 martie 2020, s-a adoptat Decretul nr. 195 (Sinteza, 2020), prin care s-a instituit starea de urgență pe teritoriul țării, ceea ce presupunea, pe de o parte, restrângerea mai multor drepturi, inclusiv a liberei circulații, iar pe de altă parte, adoptarea unor măsuri cu aplicabilitate graduală în domeniile ordine publică, economie, sănătate, piața muncii, justiție și afaceri externe. Totodată, același act normativ impunea închiderea frontierelor de stat, ceea ce, în mod evident, avea consecințe directe asupra migrației și izolarea sau carantinarea persoanelor provenite din zone considerate de risc, dar și a celor care iau contact cu acestea pentru o perioadă de 14 zile.

În plus, în același context, pe lângă restricțiile de circulație impuse între statele europene, s-au adoptat și limitări de circulație între orașe sau chiar și între cartiere

din același oraș, părăsirea domiciliului fiind permisă numai în situații excepționale, ceea ce, în mod evident, a afectat mobilitatea cetățenilor, inclusiv migrația.

Nerespectarea măsurilor legale avea drept consecințe atât plata unor amenzi în cuantum ridicat, cât și sancțiuni de ordin penal, faptele constituind infracțiunea de zădărniciere a combaterii bolilor, prevăzută de art. 352 din Codul Penal.

În baza Decretului nr. 195/2020, s-au adoptat mai multe ordonanțe militare de către Ministerul Afacerilor Interne, care implementau măsuri punctuale, dozate în funcție de evoluția numărului de cazuri testate pozitiv la COVID-19.

Încă din prima ordonanță militară din data de 17 martie 2020, se suspendau zborurile economice înspre și dinspre țările cu un număr mare de cazuri de persoane infectate cu virusul SARS-COV2, măsura fiind necesară pentru limitarea răspândirii virusului în România, dar care avea un puternic impact asupra fenomenului migrator. În plus, pe lângă efectul vizibil al afectării liberei circulații între statele europene, pentru protecția interesului general al ocrotirii sănătății publice, măsurile adoptate în perioada stării de urgență și, ulterior, prelungite parțial în timpul stării de alertă au avut o puternică rezonanță asupra sectorului economic la nivel mondial (Forbes, 2020). Astfel, pandemia a avut ca efect colateral suspendarea activității anumitor sectoare de activitate în timpul stării de urgență, ceea ce a generat un număr mare de șomeri care nu au provenit numai din statul afectat în mod direct, fiind incluși în această categorie și migranții. Aceștia lucrau cu preponderență în sectorul turismului (Lazăr, 2020), care a suferit cel mai puternic impact, ca urmare a restricțiilor de circulație impuse de statele europene, fiind resimțite efectele și în activitățile conexe, cum ar fi în restaurante. În această industrie se estimează că 74% din activitate va fi închisă, ceea ce va duce la 8,4 milioane de locuri de muncă pierdute la nivel european (Albu).

În acest context, Uniunea Europeană a stabilit că este necesară alocarea finanțării (Savu, 2020) către statele membre pentru protecția angajaților și a angajatorilor afectați de pandemie, România primind un ajutor de patru miliarde de euro sub formă de împrumut pentru menținerea locurilor de muncă până la redresarea completă a economiei. (Văduva, 2020). Aceasta se aplică atât lucrătorilor naționali, cât și migranților, în contextul în care multe societăți multinaționale care prestau activitate în domenii compatibile cu derularea muncii online au preferat, încă de la începutul pandemiei, să nu mai impună angajaților prezența fizică la sediu, ci să încurajeze munca de la domiciliu, ceea ce duce la o scădere substanțială (Marinescu, Căpuș, 2020) a cheltuielilor făcute cu spațiile în care se desfășoară activitatea, dar și la o creștere a productivității muncii.

Astfel, lucrătorii au plecat în statele de origine și continuă să desfășoare activitate online, ceea ce poate reprezenta o reducere de costuri pentru aceștia și o restructurare totală a percepției despre migrație, cu scopul de a găsi un loc de muncă mai bun într-un alt stat, în condițiile în care se constată că se poate desfășura activitate prin telemuncă, cu o remunerație la standardele din statul de origine al angajatorului, dar fără a fi deșradacinat din familia de origine.

CONCLUZII

Migrația reprezintă o realitate a societății europene actuale, care va continua să existe atât timp cât vor exista decalaje economice și financiare între statele membre ale Uniunii Europene, dar și raportat la statele non-UE, fluctuațiile ei fiind în strânsă legătură cu evoluția dezvoltării statelor.

Componentă esențială a conceptului european de spațiu al libertății, egalității și justiției, fenomenul migrației se axează, în principal, pe integrarea migranților în statele de destinație și pe garantarea egalității acestora cu cetățenii statului respectiv în vederea respectării nediscriminării, principiu matricial al protecției internaționale a drepturilor omului (Sudre, 2006, p. 202).

Deși, de-a lungul timpului, au fost adoptate mai multe măsuri europene pentru combaterea migrației ilegale, aceasta continuă să rămână o provocare pentru spațiul european, care aduce atingere securității societale a statelor membre.

Pentru adoptarea unor politici eficiente în domeniu, se impune a se avea în vedere și problemele practice din sfera migrației identificate în statele europene, reușita implementării măsurilor depinzând în mod cert de specificul zonelor în care urmează a fi aplicate, în contextul diferențelor existente atât între state, cât și în cadrul aceluiași stat.

Deși migrația poate aduce, în anumite circumstanțe, și un grad de pozitivitate statelor de destinație, în principal din perspectiva competitivității pe piața muncii, totuși nu trebuie neglijate și aspectele negative, importante în contextul impactului social (Roman, Voicu, 2010, p. 64) deosebit produs și asupra vieții de familie a migranților.

În contextul pandemiei generate de virusul COVID-19, conceptul de migrație la nivel european a căpătat noi valențe, cu referire la migrația forțată, inclusiv între statele membre ale UE, legată de circumstanțe disperate, circulația persoanelor între state fiind puternic afectată, iar impactul masiv urmând a se resimți pe parcursul mai multor ani (Chapagain).

Aplicarea eficientă a măsurilor privitoare la migrație trebuie să presupună o responsabilitate partajată între Uniunea Europeană și statele membre,

cu elaborarea unor decizii apte să asigure menținerea securității societale europene și pentru respectarea legăturii indivizibile între drepturile civile și politice, pe de o parte, și, pe de altă parte, drepturile economice și sociale (Renucci, 2009, p. 10).

BIBLIOGRAFIE:

1. Beșteliu, R.M., Brumar, C. (2010). *Protecția internațională a drepturilor omului. Note de curs*. Ediția a V-a. București: Editura Universul Juridic.
2. Corlățean, T. (2012). *Protecția europeană și internațională a drepturilor omului*. București: Editura Universul Juridic.
3. Dumitrescu, M., Căpuș, L. (2020). *Telemunca vs. munca la domiciliu în contextul COVID-19. Conformări și riscuri din perspectiva GDPR*, <https://www.juridice.ro/679495/telemunca-vs-munca-la-domiciliu-in-contextul-covid-19-conformari-si-riscuri-din-perspectiva-gdpr.html>, accesat la 22 septembrie 2020.
4. Lazăr, M. (2020). Digi 24, https://www.digi24.ro/stiri/economie/2020-anul-catastrofei-pentru-industria-turismului-este-de-departe-cea-mai-grava-criza-din-istorie-1307918?__grsc=cookieIsUndef0&__grts=53378886&__grua=ce4e9e986b0fbc713624d54b83c36283&__grn=1, accesat la 12 septembrie 2020
5. Muscalu, L.-M. (2015). *Discriminarea în relațiile de muncă*. București: Editura Hamangiu.
6. Peticilă, M. (2019). *În 2018, România a avut cea mai mare migrație din ultimii 9 ani: populația unui oraș cât Ploiești a plecat din țară*, <https://www.edupedu.ro/in-2018-am-avut-cea-mai-mare-migrație-din-ultimii-9-ani-populatia-unui-oras-cat-ploiesti-a-plecat-din-tara/>, accesat la 1 septembrie 2020.
7. Renucci, J.-F. (2009). *Tratat de drept european al drepturilor omului*. București: Editura Hamangiu.
8. Sudre, F. (2006). *Drept european și internațional al drepturilor omului*. București: Editura Polirom.
9. Ștefănescu, I.T. (2010). *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*. București: Editura Universul Juridic.
10. Tofan, M., Petrișor, M.-B. (2013). *Dreptul muncii. Curs universitar*. București: Editura Hamangiu.
11. Văduva, D. (2020). *Pandemia COVID-19 a accelerat digitalizarea companiilor. Elemente cheie ale procesului de transformare*, <https://blog.pwc.ro/2020/06/04/pandemia-covid-19-a-accelerat-digitalizarea-companiilor-elemente-cheie-ale-procesului-de-transformare/>, accesat la 13 septembrie 2020.
12. Voicu, C. (2010). *Economie teoretică și aplicată*. Vol. XVII, nr. 7(548), http://www.store.ectap.ro/articole/484_ro.pdf, accesat la 3 octombrie 2020.
13. ESO (2020). *Communication on a New Pact on Migration and Asylum*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/qanda_20_1723, accesat la 13 septembrie 2020.
14. *GraphNets* (2020), https://unibuc.ro/un-grup-de-cercetatori-de-la-universitatea-din-bucuresti-a-modelat-statistic-primele-18-zile-de-circulatie-a-covid-19-in-Romania-2/?fbclid=IwAR2Im4CDeCgxUnqrzKA5bTg70-FIbQ-4aCx5JXpBDk7ASZ5x6jOCeCp_Bss, accesat la 3 septembrie 2020.

15. Institutul Național de Statistică (2019). *Tendințe sociale*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics/ro, accesat la 1 septembrie 2020.
16. *Jurnalul oficial al UE* (2020), https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF&https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_2&format=PDF, accesat la 29 septembrie 2020.
17. Studiu: *Harta propagării infecției cu coronavirus în România* (2020), <https://www.revistasinteza.ro/studiu-harta-propagarii-infectiei-cu-coronavirus-in-romania>, accesat la 12 septembrie 2020.
18. *Tabăra de refugiați Moria în flăcări*, <https://www.dw.com/ro/tab%C4%83ra-de-refugia%C8%9Bi-moria-%C3%AE-n-fl%C4%83c%C4%83ri/a-54863219>, accesat la 29 septembrie 2020.
19. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Migration_and_migrant_population_statistics/ro, accesat la 1 septembrie 2020.
20. <https://www.edupedu.ro/in-2018-am-avut-cea-mai-mare-migrație-din-ultimii-9-ani-populatia-unui-oras-cat-ploiesti-a-plecat-din-tara/>, accesat la 1 septembrie 2020.
21. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/229857>, accesat la 1 septembrie 2020.
22. <https://www.dw.com/ro/opinie-nu-suntem-%C3%AE-n-stare-de-nimic-la-moria/a-54905440>, accesat la 21 septembrie 2020.
23. <https://www.dw.com/ro/tab%C4%83ra-de-refugia%C8%9Bi-moria-%C3%AE-n-fl%C4%83c%C4%83ri/a-54863219>, accesat la 11 septembrie 2020.
24. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:85ff8b4f-ff13-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0008.02/DOC_1&format=PDF, accesat la 11 septembrie 2020.
25. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/qanda_20_1723, accesat la 1 septembrie 2020.
26. <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2020/03/11/814474930/coronavirus-covid-19-is-now-officially-a-pandemic-who-says?t=1601362103707>, accesat la 12 septembrie 2020.
27. https://unibuc.ro/un-grup-de-cercetatori-de-la-universitatea-din-bucuresti-a-modelat-statistic-primele-18-zile-de-circulatie-a-covid-19-in-România-2/?fbclid=IwAR2Im4CDeCgxUnqrzKA5bTg70-FIbQ-4aCx5JXpBDk7ASZ5x6jOCeCp_Bss, accesat la 12 septembrie 2020.
28. <https://www.revistasinteza.ro/studiu-harta-propagarii-infectiei-cu-coronavirus-in-romania>, accesat la 12 septembrie 2020.
29. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223831>, accesat la 1 septembrie 2020.
30. <https://www.forbes.ro/efectele-coronavirusului-asupra-economiei-si-masurile-luate-de-statele-europene-pentru-ajuta-firmele-afectate-155207>, accesat la 1 septembrie 2020.
31. https://www.digi24.ro/stiri/economie/2020-anul-catastrofei-pentru-industria-turismului-este-de-departe-cea-mai-grava-criza-din-istorie-1307918?__

- grsc=cookieIsUndef0&__grts=53378886&__grua=ce4e9e986b0fbc713624d54b83c36283&__grn=1, accesat la 1 septembrie 2020.
32. https://academiaromana.ro/SARS-CoV-2/doc/d08-Impactul_macro-economic_al_COVID-19.pdf, accesat la 1 septembrie 2020.
  33. <https://blog.pwc.ro/2020/06/04/pandemia-covid-19-a-accelerat-digitalizarea-companiilor-elemente-cheie-ale-procesului-de-transformare>, accesat la 1 septembrie 2020
  34. <https://www.juridice.ro/679495/telemunca-vs-munca-la-domiciliu-in-contextul-covid-19-conformari-si-riscuri-din-perspectiva-gdpr.html>, accesat la 2 octombrie 2020.
  35. http://www.store.ectap.ro/articole/484_ro, accesat la 2 octombrie 2020.
  36. <https://www.orange.ro/info/news/mediafax/article/2972067>, accesat la 2 octombrie 2020.